

Посилання на статтю

Павленко О.О. Використання проектного підходу при впровадженні навчальних інновацій / О.О. Павленко, С.В. Глівенко, В.А. Лук'янихін // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Даля, 2010. - № 1 (33). - С. 106-112. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/33/10povvni.pdf>

УДК 37.015:005.8

О.О. Павленко, С.В. Глівенко, В.О. Лук'янихін

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ НАВЧАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ

Розглянуто можливості використання проектного підходу при впровадженні навчальних інновацій у вищих навчальних закладах. Запропоновані підходи до побудови координаційної схеми проекту впровадження навчальних інновацій. Рис. 3, табл. 1, дж. 2.

Ключові слова: проектний підхід, навчальна інновація, схема проекту, продукт проекту, стадія проекту впровадження.

Е.А. Павленко, С.В. Глівенко, В.А. Лукьянихин

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОЕКТНОГО ПОДХОДА ПРИ ВНЕДРЕНИИ УЧЕБНЫХ ИННОВАЦИЙ

Рассмотрены возможности использования проектного подхода при внедрении учебных инноваций в высших учебных заведениях. Предложены подходы к построению координационной схемы внедрения учебных инноваций.

E.A. Pavlenko, S.V. Glivenko, V.O. Lukyanichin

PROJECT APPROACH TO APPLICATION EDUCATIONAL INNOVATIONS

Possibility to use the project approach to application educational innovations in higher education is considered. Approaches to shaping coordinative scheme of application educational innovations are suggested.

Постановка проблеми. В сучасних умовах університет має дві основні задачі. Він є організацією, що виробляє знання, і одночасно виступає як соціальна структура, що формує майбутню інтелектуальну еліту. Ця роль університету створює проблеми, пов'язані з його управлінням та забезпеченням навчального процесу.

Особливість «освітньої продукції ВНЗ» полягає, по-перше, у тому, що студент є не тільки «кінцевою продукцією», але і учасником освітнього процесу, і споживачем інших видів продукції вузу, по-друге, «виробничий процес» у вузі відрізняється своєю тривалістю та циклічністю, що вимагає застосування проектного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед основних протиріч функціонування університетів на сучасному світі М.І.Романова [1] зазначає наступні.

По-перше, це нівеляція цінності університетської освіти. Політика толерантності і політкоректності привела до зниження критеріїв відбору абітурієнтів. В результаті викладачі зобов'язані приймати в університет будь-кого незалежно від його віку і розумових здібностей. Тим часом університетська освіта не може і не має бути загальною, вона призначена для людей з науковим складом розуму.

По-друге, держава не бачить різниці між університетським дослідником і людиною з вищою освітою, і, таким чином не визнає за університетом функції формування інтелектуальної еліти суспільства.

По-третьє, в університеті недопустима наполегливо проваджувана державою система дистанційної освіти, оскільки вона виключає спільну дослідницьку роботу викладача і студента.

По-четверте, масова орієнтація на вузькі спеціалізації, покликани забезпечити потреби сьогодення, обідняє університетську науку і відволікає сили і засоби на вирішення миттєвих завдань.

По-п'яте, студент після закінчення ВНЗ не має ніяких мотивуючих факторів щодо налагодження та підтримки стосунків між ВНЗ та бізнесом, де він працевлаштовується.

Дані зміни визначають основні протиріччя розвитку сучасного університету. Головне з них викликано розвитком ринкових стосунків. Ні в Україні ні у європейських країнах університети не мають грошей для задоволення своїх потреб. Держава виділяє на їх потреби менше 50% необхідних ним засобів.

У цих умовах університет вимушений орієнтуватися на продаж своїх освітніх послуг абітурієнтам і їх батькам і стає, по суті, комерційною організацією із стандартними ринковими цілями, що поставляє на ринок продукт під назвою «вища освіта».

Як зазначає Б. Ріфкін, [2] останнім часом в американських вузах стали звертати увагу на результативність навчання. Якщо раніше престижні університети і навіть маленькі коледжі славилися науковими працями своїх професорів, а не якимись досягненнями у сфері викладання, то сьогодні багато що починає мінятися. У очах вузівської адміністрації наукові праці не втратили значущості, але якість і результативність викладання починають розглядатися з великою повагою. Це виражається в установі в багатьох університетах так званих «центрів для навчання і викладання», де проводяться спеціальні семінари з методики викладання і обговорюються питання, що стосуються організації роботи із студентами. При цьому можна виділити шість тенденцій, що мають місце в багатьох американських вузах:

- артикуляція конкретних учбових цілей для кожної учбової програми;
- використання нових метафор для позначення суті освітнього процесу;
- використання нових педагогічних технологій з метою активізації процесу навчання;
- вживання нових студентоцентрированих стратегій: в центрі учбового процесу виявляється учень, а не викладач;
- розробка нових підходів до складання курсів, аби процес навчання став значимим і трансформативним для студента;
- оцінка результативності навчання з позиції відповідності конкретним учбовим цілям.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Дослідницький університет добре зарекомендував себе за кордоном як сучасна форма інтеграції освіти і науки. Саме на ці університети витрачається основна частина державних витрат на освіту. Співвідношення викладачів і студентів в них складає 1:6 (замість звичайного 1:12), що дає можливість приділяти студентам

більше уваги і проводити спільну науково-дослідну роботу. Про це йдеться у роботах Б. Ріфкіна, професора Університету Темпл, (Філадельфія, США).

Дослідницькі університети міцно пов'язані з промисловим виробництвом і виконують дослідження на замовлення. Суть концепції дослідницького університету – зв'язок навчання, дослідження і бізнесу: від ідеї проекту до стадії випуску готової продукції. Для таких університетів характерні:

- швидка ротація викладацьких кадрів залежно від їх наукових і педагогічних досягнень;

- рухлива бонусна система оплати (як в комерційній фірмі);

- множеність джерел фінансування: державне, регіональне, гранти, опікунські фонди, учбова і виробнича діяльність викладачів (наприклад, в США з федерального бюджету – 13%, регіонального – 30%, муніципального – 3%, приватних інвестицій – 5%, оплата студентів за навчання – 33%, комерційна діяльність самих вузів – 15%). Проте ця модель застосовна далеко не скрізь, оскільки вимагає значних первинних вкладень, активної протекціоністської політики з боку державних і регіональних влад, хорошої виробничої бази.

Виділення невирішених раніше частин даної проблеми для України є шляхом до вирішення задач побудови проектного підходу, який полягає в налагодженні взаємозв'язків між ВНЗ та бізнесом. Саме цьому питанню присвячується стаття.

Формулювання цілей статті. Кількість і якість продукції, що випускається вузом, характеризує рівень наукової, учбової і управлінської діяльності. При виробленні стратегії основна увага повинна бути надана вдосконаленню якості освітніх послуг на основі використання проектного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вироблюваний вузами продукт декілька відрізняється від продукції інших організацій. У вітчизняній літературі намітилися різні підходи до визначення освітнього продукту. Вузи є виробниками наступних видів освітніх продуктів:

- фахівці різного рівня підготовки;

- наукова продукція (нові ідеї, технології, склади матеріалів, методи аналізу, розрахункові програми і т.д.);

- продукція господарської діяльності, зокрема сумісно з іншими організаціями (прилади, пристосування і ін.);

- книжкова продукція (навчально-методична література, зокрема електронна);

- кадри вищої кваліфікації (кандидати і доктори наук).

Кількість і якість продукції, що випускається вузом, характеризує рівень наукової, учбової, господарської і управлінської діяльності. Продукція, що випускається, - це і є ті цінності, які створює вуз. Все це породжує протиріччя між академічною самосвідомістю і завданнями управління ринковим виробництвом, між чистою наукою і інтересами ринку послуг. Таким чином, виникає конфлікт між двома завданнями університетської освіти: науковим дослідженням і наданням освітніх послуг. Це привело до появи ряду концептуальних моделей:

- пасіонарного університету;

- підприємницького університету;

- інноваційного університету;

- дослідницького університету;

- гуманітарного університету.

Передостанній представляє для нас найбільший інтерес оскільки така форму університету спрямована на вирішення багатьох проблем сучасної вищої освіти в Україні.

Розвиток зв'язків між університетом та бізнесом стає необхідним для більшості українських ВНЗ (рисунок 1.) Проте на даний час відсутня методологія щодо реалізації таких змін в університетах. Така методологія повинна базуватися на наступних складових:

- ідентифікація показників ефективності підготовки фахівця (стандарти ISO, міжнародні стандарти);
- визначення форм співпраці між університетом та бізнесом;
- визначення мотивуючих факторів для двох сторін;
- розробка механізмів реалізації обраних форм співпраці;
- моделі фінансування та розподілу відповідальності.

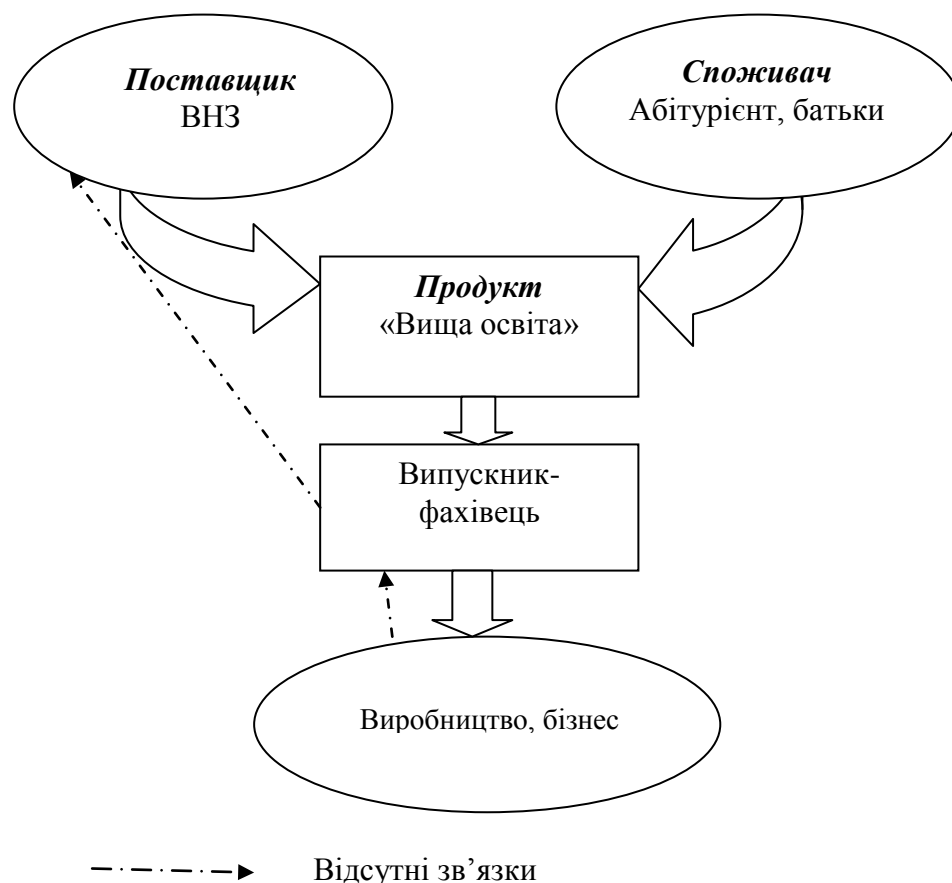

Рис. 1. Розвиток зв'язків між університетом та бізнесом

Механізми, що використовуються в менеджменті університету:

- університетська рада, що складається з представників бізнесу, професорів та студентів;
- щорічні зустрічі випускаючих кафедр з роботодавцями для отримання зворотних зв'язків відносно якості підготовки фахівців;
- організація сумісних форумів для студентів та бізнесу;
- інформаційна підтримка зв'язків з випускниками.

Узагальнююча модель налагодження взаємозв'язків має наступний вигляд (рисунок 2):

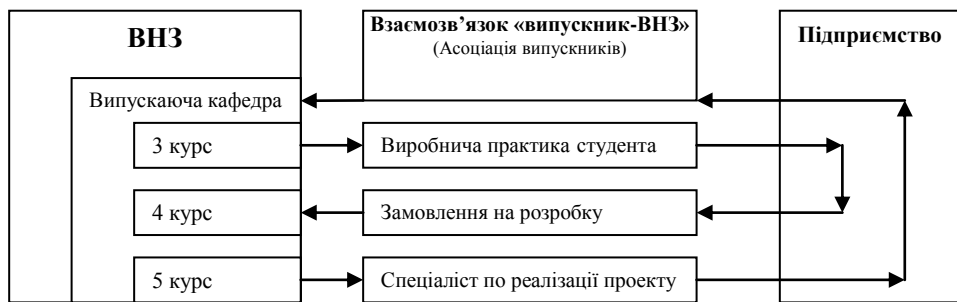

Рис. 2. Узагальнююча модель налагодження взаємозв'язків між ВНЗ та бізнесом

Основні завдання Асоціації випускників

- створити єдиний інформаційний простір для випускників;
- організовувати та проводити зустрічі випускників, а також сприяти їх подальшій освіті, спілкуванню та відпочинку;
- допомагати членам Асоціації у підготовці та публікації наукових праць, отриманні грантів, стипендій, тощо;
- сприяти працевлаштуванню випускників та пошуку для організацій, в яких вони працюють, потенційних працівників серед студентів та випускників ВНЗ;
- інформувати членів Асоціації про поточні та нові освітні програми ВНЗ.
- Для членів Асоціації планується:
 - забезпечити доступ до інформаційної бази випускників ВНЗ, яка дозволить підтримувати контакти з друзями, налагоджувати нові професійні зв'язки;
 - розробити систему знижок на освітні та інші послуги, що надає ВНЗ
 - надати право користування університетським бібліотечним фондом;
 - багато іншого за ініціативою і пропозицією членів Асоціації.

Налагодження взаємодії між ВНЗ та виробництвом (бізнесом) можливе через реалізацію таких інновацій як (рис.3):

- ділова гра;
- асоціація випускників;
- створення інтеграційного науково-виробничого учбового комплексу (ИНВУК);
 - випуск компетентно-орієнтованого фахівця;
 - продовження освіти та підвищення кваліфікації;
 - створення інтеграційної системи «наука-освіта-виробництво».

Слід зазначити, що кожна наступна інновація базується на попередній, але при цьому функціонують паралельно.

Стартовим елементом у запропонованій інноваційній системі є впровадження ділової гри, яка дозволяє студентам не тільки візуально ознайомитися з основними виробничими сферами діяльності, а і визначити вже на стадії навчання проблемні ситуації, та спрямувати свої зусилля в подальшому процесі навчання у вузі на проведення наукових досліджень за обраною тематикою, визначенні кола спілкування за допомогою асоціації випускників. За допомогою асоціації випускників виникає можливість створення інтеграційного науково-виробничого учбового комплексу (ИНВУК), який дає можливість генерувати новітні ідеї та впроваджувати їх в практику залучаючи до цього студента, викладача, виробника та споживача, тим самим посилюючи госпрозрахункові відносини у університетській освіті. Крім того випускаючи

компетентно-орієнтованого фахівця та практично сприяючи продовженню освіти та підвищенню кваліфікації університетська освіта стає більш ефективною як з позиції споживача послуг (абітурієнт, виробництво), так і з позиції самого ВНЗ.

Рис. 3. Етапи налагодження взаємодії між ВНЗ та бізнесом

Запронована модель може стати основою для розробки проекту дій щодо налагодження взаємозв'язків між вищим навчальним закладом та бізнесом. Основою даного проекту є в початкових процесах ВНЗ інтегрованих з виробництвом досліджень. Саме тому на даний час є актуальним створення схеми поетапного впровадження в навчальний процес елементів робіт за науково-дослідною тематикою, пов'язаною з діяльністю реальних підприємств (місце проходження практики студентами чи замовників цільового навчання студентів платної форми навчання).

Звернемо увагу на етап експлуатації випускника, як продукту навчального проекту, за умови подальшого працевлаштування випускника у відповідності до інтегрованого з виробництвом дослідження на замовлення підприємства.

Після впровадження проекту інтеграції «наука-освіта-виробництво» є підстави для значного поліпшення системи мотивації випускника в процесі навчання на всіх стадіях життєвого циклу проекту підготовки майбутнього фахівця.

Таблиця 1

**Порівняльна схема життєвих циклів проекту інтеграції «наука-освіта-виробництво»
для ВНЗ четвертого рівня акредитації**

	Життєві цикли проекту			
	передпроектний аналіз	етап розробки	етап впровадження	етап експлуатації
До впровадження проекту (неінтегровані з виробництвом дослідження)	1 курс 2курс 3курс	4курс	5курс	етап експлуатації за умови подальшого працевлаштування випускника у відповідності до розробленого науково-дослідного проекту
Після впровадження проекту інтеграції «наука-освіта-виробництво»	1 курс	2курс 3курс	4курс	5курс + етап експлуатації, що мотивує випускника до подальшої роботи за науково-дослідною тематикою

Висновки з даного дослідження. Визначені існуючі проблеми розвитку наукової складової освітньої діяльності в системі управління ВНЗ та запропоновані елементи проектного підходу для вдосконалення навчального процесу на основі інтеграції складових системи «наука-освіта-виробництво».

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Запропоновані елементи проектного підходу потребують практичного впровадження у діяльність ВНЗ через вдосконалення нормативної документації щодо організації наукової компоненти в навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романова М.И. Инкубатор гениев или конвейер менеджеров? (О концепции гуманитарного университета / М.И. Романова // Высшее образование в России. – № 5. – 2009. – С.10-16.
2. Рифкин Б. О новых тенденциях в высшем образовании США / Б. Рифкин // Высшее образование в России. – №5. – 2009. – С.123-135.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2010 р.